

Documentatie

De droom van de eenheid wordt werkelijkheid*

De gedachten van het Conciliaire Proces hebben in de herfst van 1989 aan de CDU in de DDR nieuwe richting gegeven. Dat blijkt uit de rede die Lothar de Maiziere, voormalig minister-president van de DDR en vice-voorzitter van de CDU heeft gehouden op 1 oktober jongstleden in Hamburg. Bij die gelegenheid werd de eerste partijdag gehouden van de verenigde CDU-Duitsland. De rede, en die van Helmut Kohl, geeft een goed beeld van de stemming in de grote Duitse zusterpartij. Bovendien laten beide toespraken zien hoe er gedacht wordt over de vraagstukken van de toekomst.

In december 1947 kwamen leidende persoonlijkheden van de CDU/CSU uit alle bezettingszones in Berlijn bijeen. Zij besloten 'dat als uitdrukking van het doel van de Duitse eenheid en van de verantwoordelijkheid als Duitse partij een hechte organisatie van de Unie voor Duitsland gevormd wordt en daartoe een constituerende partijdag voor heel Duitsland bijeengeroepen wordt'. Vandaag, 43 jaar later, op 1 oktober 1990, voeren wij dit besluit uit. Wij brengen daarmee de erfenis van de oprichters van de Unie in vervulling.

Het is voor mij een ontroerende gebeurtenis de voltooiing van de politieke eenheid van Duitsland in vrede en vrijheid en tegelijk ook de voltooiing van de eenheid

van de Unie te kunnen meebeleven en er mede aan vorm te geven. Dit zijn dagen van grote veranderingen. Het zal meer tijd in beslag nemen om deze veranderingen in hun volle betekenis te begrijpen. Ik er vaar met deze ommekeer een grote dankbaarheid en een diepe vreugde. De droom van de eenheid wordt werkelijkheid. Na meer dan 40 jaar gaan onze hoop en verlangingen naar eenheid en vrijheid in vervulling.

Een man heeft dit doel, ondanks vele aantallen en tegen de moderne tijdgeest in, nooit uit het oog verloren: daarvoor dank ik u, mijn beste Helmut Kohl. Uw vooruitziende blik, uw doorzettingsvermogen, uw vaste geloof in de eenheid, uw Duitse en Europese patriottisme, hebben u terecht tot kanselier van de eenheid gemaakt. Dat moet ook zo blijven. Daarvoor moeten wij vechten.

Het streven naar eenheid bleef in de Unie steeds levend. Dat gold voor de CDU in de Bondsrepubliek. Maar dat was ook altijd de grote hoop van de meeste leden van de CDU in het Oosten. Voor haar is de dag van vandaag de vervulling van een droom. De CDU in de Bondsrepubliek heeft gedurende de 40 jaren aan de eenheid vastgehouden en zich daarvoor zonder mankeren ingezet. Als er één partij de

* Vertaling door de redactiesecretaris.

naam van 'Partij van de Duitse Eenheid' verdient, dan is het wel de CDU.

Uit de protocollen van de groep oprichters uit Berlijn die wij hierheen meegenomen hebben wordt duidelijk met welke ernst voor de nationale eenheid gestreden is. Zij tonen ook met welke moed de mannen en vrouwen van de generatie van oprichters van de Unie zich tegen het begin van de nieuwe dictatuur verzet hebben. Vele standpunten die van 1945 tot 1947 door de CDU in het Oosten van Duitsland ontwikkeld werden ten aanzien van eenheid en vrijheid, gerechtigheid en sociale verantwoordelijkheid, zijn deel van het erfgoed dat wij vandaag inbrengen in de nieuwe gemeenschappelijke CDU. De gewelddadige verdrijving van Jakob Kaiser van het voorzitterschap van de Oost-CDU was een teken van de scheiding van de CDU. Alle latere pogingen deze terug te nemen mislukten tussen de fronten in de Koude Oorlog. De afgrenzing, de confrontatie en, wat nog ernstiger was, de opgelegde vervreemding kregen helaas de overhand.

Tussen toen en nu liggen 40 jaar. Als wij eerlijk zijn, moeten wij ons afvragen of ondanks alles beide zijden niet al eerder het gesprek hadden kunnen zoeken. Er waren pogingen daartoe. Maar die waren slechts op persoonlijke titel. Desondanks hebben die ook bouwstenen aangegeven, zodat de leden van de CDU in Oost en West elkaar sinds de herfst van het afgelopen jaar weer zo snel samentreffen. Op dit treffen volgt nu het samengroeien. De actie '*Freunde helfen Freunden*', die in de campagne voor de *Volkskammerv*kiezingen in het voorjaar van 1990 zo bleek te voldoen, moet er ook in de komende maanden toe bijdragen, dat wij met succes uit de verkiezingen voor heel Duitsland komen. Ook al zien de enquêtes er gunstig uit, de verkiezingen zijn daarmee nog niet gewonnen. Want de kiezer beslist niet vandaag, maar op 14 oktober en op 2 december. Voor ons moet duidelijk zijn: Wij willen

niet alleen de enquêtes winnen. Wij willen de verkiezingen winnen.

Kritische vragen

Bij de aanvang van de samenwerking van onze partijen in de herfst van 1989 zijn vele kritische vragen gesteld. Uit onbekendheid is toen ook al te snel menig vooroordeel geveld. Maar de gebeurtenissen van vorig jaar herfst hebben toch vele tekenen gegeven van een nieuwe wijze van dialoog. De vernieuwing van de CDU in de DDR kwam vooral van de basis. Aan haar is het te danken dat deze vernieuwing diepgaand en de terugkeer naar de wortels consequent plaats vond.

In de CDU van de DDR werd ook onder de uiterlijke schil van aanpassing een gemeenschap van christenen beleefd en gepraktiseerd, die vanuit hun geloof bereid waren verantwoordelijkheid in de samenleving te dragen. Wie de politiek in de DDR niet alleen aan de SED wilde overlaten, maar zich voorgenomen had ook andere politieke initiatieven in het spel te brengen, kon dat alleen in de CDU of in de andere partijen doen. De medewerking daar was het enige alternatief voor de SED, als men zich niet uit berusting helemaal uit het openbare leven wilde terugtrekken. De CDU in de DDR was gespleten. Zij was verdeeld in een corrupte, aan de SED onderhevige, leiding en in een aan de basis werkende, maar weinig doeltreffende partij. Ik zou er graag aan willen herinneren, dat in die tijd activiteiten in de CDU altijd het risico liepen van blootstelling aan onderdrukking, verdachtmaking en vervolging.

Zeker, niemand kan uitsluiten dat velen zich niet uit opportunistische overwegingen bij de CDU aangesloten hebben. Anderen werden lid, omdat ze anders onder de druk van de SED niet konden stand houden. Zij allen hebben elkaar gevonden onder het dak van de C, die een schuilplaats bood in de socialistische maatschappij. Vele leden hebben deze situatie

ook beleefd en doorleden als gewetensnood.

In de herfst van 1989 waren het de gedachten van het Conciliaire Proces, die ook de nieuwe oriëntatie van de CDU in de DDR richting gaven en die met de woorden Gerechtigheid, Vrede en Behoud van de Schepping kort omschreven zijn. Eerst dit Conciliaire Proces maakte het mogelijk om de kerken tot de gedachte van vrijheid van geweld als oerchristelijke opvattingen nader te brengen. Deze gedachte was het die de vreedzame revolutie mogelijk gemaakt heeft. En veel mensen, die aan deze revolutie deelgenomen hebben hadden het gevoel: wij staan in Gods hand. Wij zouden het alleen niet voor elkaar hebben gebracht. Sinds de herfst van 1989 hebben vele jonge mensen in de DDR de weg naar de CDU gevonden, vooral mensen met bereidheid tot grote inzet. Wellicht was het juist de ethische opdracht die van de 'C' uitgaat die hen tot die beslissing

De 'C' moet ons
programma voor de
toekomst zijn.

heeft gebracht. Voor ons is dat een grote uitdaging. De 'C' moet ons gemeenschappelijk programma voor de toekomst zijn.

Alleen diegene zal een rechtvaardig oordeel over de CDU in de DDR kunnen vellen, die rekening houdt met de dwang van de dictatuur en haar middelen en mogelijkheden tot onderdrukking van andersdenkenden juist weet in te schatten. Iedere partij moet over haar verleden nadenken.

Wanneer de SPD van 'blokfluit CDU' spreekt, dan is dat een achterbakse en onfatsoenlijke poging de aandacht van de schalmeienklanken af te leiden, waarmee leidende SPD-functionarissen jarenlang de SED-top hulde bewezen. En toen de SPD de vorige week op haar verenigingspartijdag in Berlijn de CDU-Oost gering-schattend een Blokpartij genoemd had, wilde ze daarmee haar eigen verleden alleen maar versluieren. Want bij de oprichting van de SED heeft de SPD het grootste deel van het partijvolk geleverd. Zij was het grootste blok binnen de SED. Het is niet aanbevelenswaardig om met stenen te gooien als je zelf in een glazen huis zit.

Uitdaging van de toekomst

Voor de CDU in Oost en West is vandaag een grote dag. Wij besluiten tot de vereniging van de beide partijen in de grote CDU die ook in de toekomst de beslissende politieke kracht in Duitsland moet blijven. De CDU komt niet alleen in dit verenigingsproces. Zij neemt ook de leden van de Democratische Boerenpartij en de *Demokratische Aufbruch* mee, die wij hier hartelijk welkom heten. De verenigde volkspartij CDU wint door dit samengroeien de nieuwe krachten, die zij nodig heeft om de ecologische, economische en sociale opgaven van de toekomst aan te kunnen. Sommigen menen dat door deze samenkomst een andere CDU zou ontstaan. Ik geloof dat ik deze gedachte uit de weg kan ruimen. De partij wordt niet anders. Zij wordt sterker. Ik zie er bovendien nog een extra winst in, dat wij uit de Oost-CDU na 40 jaar ervaring met dictatuur een groot enthousiasme voor de democratie meebrengen.

De CDU zal alleen dan de problemen van nu aan kunnen en in de toekomst succesvol kunnen zijn, wanneer het haar gelukt de vragen te beantwoorden die met name de jeugd stelt. Wie naar de gezichten van de demonstranten van vorig jaar herfst gekeken heeft, zal zijn opgevallen hoeveel jongeren onder hen waren. Zij waren niet meer bereid de verstarde structu-

ren, die hun geen toekomstperspectieven meer openden, te dulden. Zij wilden het maffe socialisme van zich afschudden. Hun verlangen naar vrijheid was sterker dan de vrees voor represailles van het systeem. Deze jonge mensen zijn de straten opgegaan om voor hun toekomst te vechten. Het was een ontwaken met grote verwachtingen. Wanneer het ons niet lukt hun hoop in vervulling te brengen, dan zullen ze teleurgesteld naar andere kampen weglopen. Wij moeten bereid zijn onszelf hun kritische vragen voor te houden en wij moeten tegelijk weerstand bieden aan de verleiding voor iedere vraag direct een voorgekookt antwoord klaar te hebben.

Morgen is de laatste dag van de DDR. Daarmee komt de ontwikkeling, die in de herfst van 1989 was begonnen, tot een einde. In de twaalf maanden die daartussen lagen, is meer tot stand gekomen dan wij voor denkbaar hielden. Sommigen denken nog steeds dat het allemaal veel te snel is gegaan. Daarbij wordt er bewust aan voorbijgegaan dat het niet alleen de politiek was die de snelheid van de aansluiting bepaalde, maar de dringende wens van de mensen naar eenheid. Degeenen die telkens zeiden dat alles te snel ging, zijn meestal dezelfde als diegenen die nog tot voor kort de eenheid helemaal niet of niet werkelijk wilden. Mijn kijk was altijd helder: de eenheid zo snel mogelijk, maar ook zo goed mogelijk, omdat zij noodzakelijk is.

Vijf hoofdtaken

Van de vele dingen die daartoe geregeld moesten worden waren er voor mij vijf bijzonder belangrijk:

1 Wij moesten de gemeenten bevoegdheden en handelingsmogelijkheden teruggeven. Alleen zo konden wij ons van het dictaat van het centralisme bevrijden. De centralistische beslissingen – die dus ver weg stonden van de plaats waarop zij betrekking hadden – waren een fundamenteel kwaad van het verleden.

2 Met het herstel van de deelstaten zal bij de federale structuren worden aangeknoopt, die in 1952 met een opzettelijke ontkenning van de historisch gegroeide eigen verantwoordelijkheden afgebroken waren. Wij hebben daarmee weer recht gedaan aan de geschiedenis van de deelstaten. Maar voor ons is de vorming van de deelstaten veel meer dan het invoeren van nieuwe structuren. Wij willen er mee aan de mensen hun identiteit en verbondenheid met hun land teruggeven. Hun thuis moet ook weer de oude naam dragen: Thüringen of Saksen, Saksen-Anhalt, Brandenburg of Mecklenburg-Voorpommeren. En dan niet meer Berlijn, West of Oost Berlijn, maar, zoals het in het Eenwordingsverdrag staat: Berlijn, de Duitse hoofdstad. Een bron van kracht van de Bondsrepubliek Duitsland is het Federalisme. Het komt erop aan deze te versterken.

3 Op 1 juli dit jaar werd met de Monetaire, Economische, en Sociale Unie de eerste grote stap naar eenheid tot stand gebracht. Het was een moedige stap, waar in de geschiedenis geen voorbeeld van is. De abrupte overgang van socialistische commando-economie naar sociale markteconomie was riskant. Maar wij moesten daarvoor kiezen om de gewenste veranderingen te bereiken. De eerste tekenen van economisch herstel, die waarneembaar zijn, bevestigen de juistheid van deze weg.

4 Het Eenwordingsverdrag is een van de belangrijkste verdragen in de Duitse naoorlogse geschiedenis. Het brengt zekerheid en duidelijkheid over de vele vragen die bij het voltrekken van de eenheid naar voren komen. Het verdrag reikt veel verder dan de economische en sociale politiek. Het zal bijdragen tot een garantie van rechtszekerheid en rechtvaardige vrede in het verenigde Duitsland. En aangezien het door de regeringen en partijen gemeenschappelijk verkregen is en door de parlementen met grote meerderheden aangenomen is, is

het ook een succes voor de democratie. Met de ondertekening van het 2+4-Verdrag op 12 september 1990 in Moskou hebben wij ook de buitenlands- en veiligheidspolitieke aspecten van de Duitse eenheid na gemeenschappelijk overleg geregeld. Dit Verdrag is een historisch document. Het markeert het einde van de naoorlogse periode. Het is het funda-

betrouwbare partner voor een gezamenlijke Europese toekomst ziet. Succes en welzijn als basis voor politieke stabiliteit is ook wat wij de mensen in de Sowjet Unie en hun regering toewensen.

Deze balans van bestuurskracht van de eerste vrijgekozen DDR-regering kon nog aanzienlijk worden uitgebreid. Met de genoemde vijf punten en vele andere beslissingen moesten en wilden wij de voorwaarden herstellen, waaronder twee staten met totaal verschillende economische, maatschappelijke en juridische systemen weer één land konden worden. Ik denk dat deze balans van zes maanden gezien mag worden. Staat u mij nog deze opmerking toe: voor een 'amateurploeg' is dat een aanzienlijke prestatie. Wat in zo korte tijd onder zulke moeilijke omstandigheden voor elkaar gebracht is, zal van duurzaam karakter zijn in de geschiedenis.

Een thema heeft in het publieke debat de laatste dagen een bijzonder grote rol gespeeld: de verwerking van de achterbakse activiteiten van de zogenaamde Staatsveiligheid. De zitting van de *Volks-kammer* van afgelopen vrijdag, die zich met deze problematiek bezig hield, was een uitdrukking van menselijke tragedie. Wat in de 6 miljoen stukken van de Staatsveiligheid opgetekend en gebundeld werd, symboliseert de minachting voor de mens in de SED-staat. Hier bespioneerde de buur zijn buurman, de broer zijn broeder, de zoon de vader, de eigen echtgenote haar man, de vriend de vriend. Er was geen aspect van menselijke gedachten, dat niet onder de loep genomen was. Wie uit is op de sensatie van halve waarheden of leugens, van verdachtmakingen of indiscreties, die bedient zich van de methode van de Staatveiligheid en maakt zichzelf alsnog tot haar werktuig. Wij willen dit hoofdstuk eerlijk en in zijn geheel aan het licht brengen. Maar het mag niet zover komen dat dit thema onze gemeenschappelijke toekomst belast en ons op een nieuwe manier verdeelt.

Veiligheid en stabiliteit in Europa sluit ook de Sowjet Unie in.

ment voor een tijdperk van vrede, vrijheid en samenwerking. Het was het moedige beleid van Michail Gorbatsjov van 'perestrojka en het nieuwe denken' dat een vreedzame waardering in Midden en Oost Europa eerst mogelijk maakte. Dat onderstreept opnieuw dat veiligheid en stabiliteit in Europa ook de Sowjet Unie insluit. De visie van een gemeenschappelijk Europees huis nadert haar verwerkelijking. Het Europese bewustzijn overwint de oude scheiding en het grotere Europa van de Atlantische Oceaan tot aan de Oeral neemt weer vorm aan. De Sowjet-minister van Buitenlandse Zaken Sjewardnadze wenste het Duitse volk op de dag van de ondertekening van het Verdrag 'succes en welzijn'. Het was meer dan de vervulling van diplomatieke plichtplegingen. Het was een duidelijk teken dat ook voor de Sowjet Unie de naoorlogse periode beëindigd is en zij in het verenigde Duitsland een vertrouwenswaardige en

Op 3 oktober is voldaan aan de opdracht van de grondwet, om in vrije zelfbeschikking de eenheid in vrijheid te voltooien. De eenheid van Duitsland brengt grote kansen. Wij mogen ons deze grote historische opgave niet laten kleineren. Wie alsmaar van de kosten van de eenheid spreekt en niet van wat wij in eerste lijn gewonnen hebben, namelijk vrijheid, rechtsstaat en democratie, toont een kleinzielige gruttersmentaliteit. Hij bewijst dat hij de prioriteiten verkeerd stelt. Hij heeft geen begrip voor wat de mensen in de DDR in de afgelopen jaren beleefd en geleden hebben. Hij bewijst dat hij vrijheid als een soort luxe-artikel beschouwt, waarvan in noodgevallen, als zij te duur is, kan

worden afgezien. Wie vrijheid tegen geld wil uitspelen, heeft niets van de geschiedenis geleerd.

Wij verheugen ons op de eenheid. Wij hebben er lang op gewacht. Zij vraagt van ons allen grote inspanningen. Wij nemen ze echter graag op ons in de geest van de oproep die werd gedaan bij de oprichting van de CDU in 1945: 'Vol Godsvertrouwen willen wij voor onze kinderen en kleinkinderen een gelukkige toekomst open maken.'



Het podium van de Bundesparteitag van de CDU-Duitsland in Hamburg op 1 oktober 1990.